

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.2.1 Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy reflektujúcej potreby trhu práce
3. Prijímateľ	SOŠ dopravná, Rosinská cesta 2, Žilina
4. Názov projektu	Prepojenie teórie s praxou – kvalitné vzdelávanie
5. Kód projektu ITMS2014+	312011ABU4
6. Názov pedagogického klubu	Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti – prierezové témy.
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	Mgr. Zuzana Mišíková
8. Školský polrok	01.09.2020-31.01.2021
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	www.sosdza.sk

10.

Úvod

Čitateľská gramotnosť

- patrí medzi základné kompetencie, dôležité pre rozvoj ďalších kľúčových kompetencií,
- predstavuje porozumenie, aplikáciu, posudzovanie textov za účelom dosiahnutia cieľov jedinca, rozšírenia jeho znalostí a potenciálu.

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti – prierezové témy bude vytvorený pedagogickými zamestnancami, ktorí zastupujú vzdelávacie oblasti platného ISCED 3A, 3C ako napr.: matematika a práca s informáciami, jazyk a komunikácia, človek a príroda, človek a spoločnosť a tiež pedagogickými zamestnancami vyučujúcimi odborné predmety.

Klub bude fungovať počas školských rokov, od septembra 2020 do januára 2023 (spolu 25 mesiacov) a jeho udržateľnosť vychádza z koncepcie nového modelu SOŠ v Systéme duálneho vzdelávania, ktorého súčasťou sú „riešiteľské rady“ tímov pre predmetné vzdelávacie oblasti.

Spôsob organizácie: stretnutia 2 krát do mesiaca. Dĺžka jedného stretnutia: 3 hodiny.

Z dôvodu pandémie Covid -19 a mimoriadnej situácie sa zasadnutia PK uskutočnili následovne:

September 2020 – 2 stretnutia, každé v trvaní 3 hod.

Október 2020 – 2 stretnutia, každé v trvaní 3 hod.

November 2020 - 2 stretnutia, každé v trvaní 3 hod.

December 2020- 2 stretnutia, každé v trvaní 3 hod.

Varianta klub: pedagogický klub s výstupmi.

Zameranie pedagogického klubu:

Pedagogický klub sa zameriava na rozvoj čitateľskej gramotnosti v rámci vzdelávacích oblastí, ako prierezovej témy.

Cieľom realizácie aktivít pedagogického klubu je zvýšenie odborných kompetencií pedagogických zamestnancov pre ďalšie zvyšovanie úrovne čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia žiakov naprieč vzdelávaním.

Čitateľská gramotnosť je dôležitou schopnosťou žiaka a nevyhnutným predpokladom pre ďalší osobnostný a profesijný rast žiaka.

Žiak s primeranou úrovňou čitateľskej gramotnosti dokáže:

- Hľadať súvislosti medzi javmi,
- Pýtať sa a hľadať odpovede,
- Vytvárať vizuálne a iné, zmyslové predstavy (myslieť abstraktne),
- Vytvárať hodnotiace posúdenia,
- Identifikovať najdôležitejšie myšlienky v texte (kriticky myslieť),
- Vytvárať syntézu poznania.

Čitateľská gramotnosť ako prierezová téma naprieč vzdelávacími oblasťami SOŠ je dôležitým faktorom dosiahnutia primeranej úrovne deskriptorov príslušnej kvalifikácie, ktorú stredná odborná škola zastrešuje poskytovaním študijných / učebných odborov a ich odborným zameraním.

Úspešná implementácia prvkov systému duálneho vzdelávania je v úzkom spojení s dosiahnutím primeranej úrovne čitateľskej gramotnosti žiakov (deskriptory: samostatnosť, samostatná práca žiaka, porozumenie textu, schopnosť prijať zodpovednosť za svoju prácu, vytvoriť analýzu textu, syntézu údajov, práca s nesúvislým textom, primerane rozvinuté sociálne kompetencie).

V rámci činnosti pedagogického klubu sa chceme zaoberať najefektívnejšími metódami a stratégiami pre rozvoj čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia. Čitateľská gramotnosť má dve hlavné línie: základnú a kritickú. Základná zahŕňa znalosti, schopnosti, postoje uplatňované pri výbere textu a samotné čítanie s porozumením. Kritická čitateľská gramotnosť zahŕňa znalosti, schopnosti a postoje pri hodnotení informácií v texte s ohľadom na jeho obsahovú a formálnu stránku (napr. argumentácia), posudzovanie obsahu textu porovnávaním s vlastnými skúsenosťami, spôsob čítania a stratégie práce s textom. Obe zložky sú neoddeliteľné a vzhľadom ku komplexným potrebám spoločnosti a trhu práce sú pre absolventov SOŠ nevyhnutné.

Ďalšie činnosti, ktoré sú realizované v rámci pedagogického klubu:

- Tvorba Best Practice,
- Prieskumno-analytická a tvorivá činnosť týkajúca sa výchovy a vzdelávania a vedúca k zlepšeniu a identifikácii OPS,
- Výmena skúseností pri aplikácii moderných vyučovacích metód,
- Výmena skúseností v oblasti medzi-predmetových vzťahov,
- Tvorba inovatívnych didaktických materiálov,
- Diskusné posedia a štúdium odbornej literatúry,

Identifikovanie problémov v rozvoji čitateľskej gramotnosti žiakov a možné riešenia.

Stručná anotácia

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti – prierezové témy sa zaoberal nasledujúcimi témami:

- práca s odbornou literatúrou, najnovšími metódami, technikami a prístupmi v identifikácii problémov s nedostatočnou úrovňou čitateľskej gramotnosti, deskriptormi úrovne rozvoja čitateľskej gramotnosti, efektívnymi stratégiami rozvoja gramotností, praktickými cvičeniami, zásadami tvorby best practice, medzipredmetovou výučbou a jej úlohou v rozvoji čitateľskej gramotnosti žiakov.

Kľúčové slová

Čitateľská gramotnosť, zvyšovanie úrovne kľúčovej kompetencie, inovatívne metódy, organizačné formy, zdieľanie skúseností.

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Zámerom nášho výstupu je popísať aktivity zrealizované učiteľmi, členmi pedagogického klubu na zasadnutiach pedagogického klubu čitateľskej gramotnosti- prierezové témy.

Priblíženie témy:

Čitateľská gramotnosť je univerzálna spôsobilosť, ktorá robí žiaka schopným nielen prečítať slová, vety a celé texty, ale aj pochopiť prečítané a ďalej s obsahom a získanými informáciami pracovať. Súčasťou čitateľskej gramotnosti je rozvoj komunikatívnych kompetencií žiaka, jeho čitateľské schopnosti a zručnosti, čitateľské návyky, záujmy, postoje, motivácia k čítaniu a získané vedomosti. Tieto aspekty je potrebné premietnuť nielen do osvojovania si poznatkov o jazyku (jazyková kompetencia), ale i o ich vhodnom použití v rôznych komunikačných situáciách (komunikačná kompetencia). Je potrebné vytvoriť väčší priestor na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť a schopnosť argumentovať.

Cieľom v tejto oblasti má byť rozvoj čitateľských a komunikačných schopností, ktoré majú viesť žiakov ku konštruovanej a aktívnej účasti v procese učenia sa. Na jednotlivých vyučovacích predmetoch je nevyhnutné využívať inovačné metódy a formy práce, porovnávať informácie z rôznych zdrojov, využívať multimediálne programy, pracovať s nesúvislými textami akými sú mapy, grafy, tabuľky a vyvodzovať vzťahy medzi informáciami.

Jadro:

Popis témy/problém

Problém:

Slovenská republika dosiahla v poslednom meraní PISA 2018 v čitateľskej gramotnosti výkon na úrovni 458 bodov, priemer krajín OECD bol 487 bodov. Tak ako vo všetkých predchádzajúcich cykloch, aj v PISA 2018 sa výkony slovenských žiakov v čitateľskej gramotnosti nachádzajú pod priemerom zúčastnených krajín OECD. Výkon porovnateľný s výkonom Slovenska majú krajiny Čile, Grécko a Ukrajina. Z krajín OECD dosiahli významne nižšie priemerné výsledky v porovnaní so SR žiaci z Mexika a Kolumbie. V porovnaní s rokom 2015 sa priemerný výkon našich žiakov v uvedenej oblasti zvýšil o 5 bodov, čo však nie je štatisticky významný rozdiel. Ak porovnáваме priemerný výkon našich žiakov s rokom 2009, kedy bola čitateľská gramotnosť poslednýkrát hlavnou sledovanou oblasťou, skóre našich 15-ročných žiakov zaznamenané v roku 2018 je významne nižšie o 19 bodov. V rizikovej skupine sa v PISA 2018 nachádza porovnateľné množstvo našich žiakov (31,4 %), ako bolo zaznamenané v štúdiu PISA realizovanej v roku 2015 (32,1 %). Oproti roku 2009 však percentuálne zastúpenie žiakov v rizikovej skupine v PISA 2018 narástlo (rozdiel predstavuje 9,1 percentuálneho bodu a je štatisticky významný). Títo žiaci nedisponujú ani najzákladnejšími čitateľskými zručnosťami, ktorých nadobudnutie je nevyhnutné pre ďalšie vzdelávanie. Najviac žiakov, ktorí boli na základe svojho výsledku zaradení do rizikovej skupiny,

navštevuje nematuritné (učebné) odbory stredných odborných škôl (65,4 %) a základné školy (44,4 %).

Naše riešenia, ako podporiť rozvoj čitateľskej gramotnosti boli hlavnou témou každého z našich stretnutí. V centre našej pozornosti je podpora čitateľskej gramotnosti a k nej smerujúce:

- inovatívne metódy a organizačné formy vzdelávania,
- partnerský prístup k žiakom,
- tvorba Best Practice z danej oblasti a zdieľanie získaných skúseností,
- Podpora implementácie pedagogickej diagnostiky.

Problém rozvoja gramotností je komplexný problém a vyžaduje si komplexné riešenie.

Prostredníctvom pedagogickej diagnostiky sme sa naučili popísať vstupnú úroveň kognitívnych spôsobilostí žiakov, ktoré majú priamy vplyv na rozvoj čitateľskej gramotnosti. Navrhli sme konkrétne opatrenia na elimináciu deficitných kognitívnych funkcií a vytvorili best practice k uvedenej problematike.

Záver:

Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov

Zhrnutie v oblasti – práca s odbornou literatúrou:

Pre žiakov SOŠ je práve čitateľská gramotnosť jednou z najdôležitejších kompetencií pre ich absolventskú prax v priemysle 4.0.

Odborná literatúra, ktorou sme sa detailnejšie zaoberali:

- Zážitkové pedagogické učenie, autor: Hanuš, Chytilová,

Kapitoly:

- zážitkové pedagogické prístupy,
- modely zážitkovej pedagogiky,
- modely skúsenostného učenia,
- Project adventure.

- Výukové metódy v pedagogike, autor: Zormanová

Kapitoly:

- Diskusné metódy,
- Situačné metódy,
- Didaktická hra.

Odporúčame aj naďalej pracovať s odbornou literatúrou, ktorej štúdiom zlepšíme sociálnu klímu pre rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov.

Zhrnutie v oblasti diagnostiky a deskriptorov v oblasti čitateľskej gramotnosti:

K identifikácii problémov s čitateľskou gramotnosťou na SOŠ sa dá pristúpiť z rôznych teoretických východísk.

Problémy s čítaním sa vysvetľujú mnohými faktormi, ktoré pramenia zvnútra aj mimo školského systému. Podľa medzinárodných prieskumov ide o tieto deskriptory: rodinné zázemie v zmysle spoločensko-ekonomického postavenia, úroveň vzdelania rodičov a nevyhnutnosť učiť sa vyučovací jazyk ako druhý alebo doplňujúci jazyk, to všetko má významný vplyv na úroveň čitateľských výsledkov žiakov.

Na základe definovaných deskriptorov, odporúčame zamerať sa na uvedené schopnosti žiaka:

1. Schopnosť identifikovať informácie explicitne formulované v texte;
2. Schopnosť dedukovať z textu (vyvodzovanie informácií, ktoré nie sú v texte formulované explicitne);
3. Schopnosť interpretovať a integrovať informácie z textu (konštruovanie významu nad rámec textu, využívanie predchádzajúcich poznatkov, vedomostí a skúseností);
4. Schopnosť kriticky analyzovať a hodnotiť text (čitateľ analyzuje a hodnotí text z obsahovej, kompozičnej a jazykovej stránky, z hľadiska realizovaného komunikačného zámeru; opiera sa pri tom o svoj vedomostný a skúsenostný komplex a o dosiahnutú úroveň komunikačnej kompetencie).

Ďalej odporúčame metodicky sa venovať týmto oblastiam:

1. potrebe hlbšieho a komplexnejšieho spracovania konceptuálnych a didaktických východísk rozvíjania porozumenia textu z hľadiska didaktiky slovenského jazyka a literatúry.
2. V neadekvátnosti minulého i súčasného obsahového a výkonového štandardu materinského jazyka vo vzťahu k rozvíjaniu čitateľskej gramotnosti: nevymedzuje sa pevné miesto rozvíjania porozumenia textu v obsahu jednotlivých zložiek predmetu, nereflektuje sa procesový charakter recepcie, viacúrovňové chápanie porozumenia textu, práca s rôznymi typmi textov atď. kognitívna kompetencia • porozumenie textu • využitie informácií • kognitívne funkcie • metakognitívne procesy kľúčové kompetencie.
3. rezervám v ďalšom vzdelávaní učiteľov v danej oblasti – učitelia často nie sú na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti dostatočne pripravení.
4. absencii integrovaného prístupu k rozvíjaniu čitateľskej gramotnosti: nemôže byť cieľom iba jedného vyučovacieho predmetu, ale musí byť komplexom stratégií a metód idúcich naprieč všetkými vyučovacími predmetmi (najmä v oblasti vecných textov, kde dosahujú naši žiaci horšie výsledky ako pri literárnych textoch).
5. nedoceňovanie významu čitateľskej gramotnosti pri úspešnosti metakognitívnych stratégií žiakov.

Uvedené oblasti ďalej budeme analyzovať a prijímať opatrenia na odstraňovanie nedostatkov.

Odporúčame vyššie uvedené stratégie na implementáciu do pedagogického procesu.

Zhrnutie v oblasti efektívnych stratégií pre rozvoj čitateľskej gramotnosti:

Na základe diskusného kruhu a tvorby Best Practice sme vytvorili prehľad kľúčových bodov rozvoja čitateľskej gramotnosti v kontexte strednej odbornej školy. Medzi jednotlivé stratégie ktoré sme analyzovali na stretnutí patria:

- Pojmové mapovanie (concept mapping)

Pojmová mapa je jedným zo spôsobov, ako vizuálne znázorniť a vyjadriť svoje chápanie a vzájomné vzťahy pojmov a myšlienok. Pojmová mapa je grafickým znázornením odrážajúcim vedomostnú štruktúru žiaka z príslušného učiva. Ide o vizuálne zobrazenie učiva. Pojmová mapa zachytáva pojmy/informácie (uzly grafu) a spojenia – čiary (spojnice), ktorými je možné vyjadriť vzťah medzi informáciami, pojmi, prípadne následnosť dejov, procesov. Pri pojmovom mapovaní vzniká schéma alebo diagram, v ktorom sú pojmy usporiadané podľa vzťahov tak, aby pre žiakov mali zmysel. Súvisiace pojmy sú spojené čiarami a predstavujú nejaké tvrdenie (propozíciu). Vzťah medzi pojmami sa vyjadruje nad spojnicou, a to stručným opisom.

- Stratégia PRAISE:

Ide o akronym, ktorého začiatkové písmená predstavujú nasledujúce činnosti:

PREDICT

READ

ANALYZE

INVOLVE

SHARE

EXPLAIN

Stratégia PRAISE:

Táto technika prevádza žiakov všetkými krokmi v procese čítania (pred čítaním – prereading, čítanie – reading, po čítaní – postreading) a taktiež umožňuje prechádzať od aktivizácie k počúvaniu cez písanie až k samotnému zdieľaniu.

- Stratégia RISE:

Využitie tejto stratégie vedie k rozvíjaniu vizuálneho myslenia u žiakov a k vytvoreniu kresby na základe toho, ako žiaci príbeh pochopili. RISE sa zakladá na tvrdení, že slabý čitateľ je často výborným maliarom, a práve takýto spôsob vyjadrenia je pre neho bližší a žiak sa nemusí báť, že bude v triede neúspešný. Stratégia RISE pozostáva z nasledujúcich krokov: READ Čítanie príbehu. ILLUSTRATE the story - Kreslenie príbehu. Žiaci ilustrujú svoje najsilnejšie predstavy, v ktoré v nich príbeh vyvolal. Netreba sa trápiť, keď obrazce nie sú ako od umelca, dôležité je, aby zodpovedali príbehu. SEQUENCE the sketches - Sled kresieb. Žiaci sa podelia o svoje kresby s triedou. Následne sú rozdelení do skupín po šesť. Úlohou každej skupiny je zoradiť svojich šesť kresieb podľa obsahu príbehu. Po ukončení sa každá skupina postaví pred tabuľu a predstaví svoje poradie kresieb. ENACT

the story - Zdramatizovanie príbehu. Každá skupina si vyberie jeden obrázok a vypracuje spôsob, ako danú scénu parodizovať alebo zahrať. Keď žiaci odohrajú scénu, ostatné skupiny môžu hádať, o ktorú časť príbehu šlo.

- **Stratégia REAP:**

Využitie tejto stratégie je vhodné pre žiakov vo vyšších ročníkoch a jej využitie je oveľa viac efektívnejšie, keď sa pri nej využíva text stimulujúci rozličné názory. Táto stratégia sa skladá z nasledujúcich štyroch fáz: READ ENCODE ANNOTATE PONDER Čítaním odhaľte myšlienky autora. Zakódujte autorove myšlienky do vlastného študentského jazyka. Komentujte myšlienky písomnou formou. Skúmajte význam anotácie. Keď si žiaci budú písať poznámky z textu, vzniká „komunikácia“ s myšlienkami autora textu, prebieha syntéza týchto myšlienok do ich vlastného jazyka a táto syntéza sa premieta v ich poznámkach. Na základe písania a pretransformovania myšlienok textu do vlastného jazyka, ich komentovania, skúmanie, prehlbuje proces porozumenia. Viaceré zuvedených metód využívame aj vo výskumnom nástroji stimulovania jazykových a kognitívnych procesov pri porozumení textu.

Odporúčame vyššie uvedené na implementáciu do výuky na strednej odbornej škole.

Zhrnutie v oblasti dobrej praxe:

V rámci stretnutia sme sa zaoberali rôznymi prístupmi a analýzou jednotlivých typov cvičení, ktoré rozvíjajú u žiakov schopnosť čítať s porozumením a pomáhajú s rozvojom čitateľskej gramotnosti všeobecne.

Odporúčame pred začatím čítania zvýšiť vnútornú motiváciu, záujem žiaka - nastaviť jeho pozornosť na čítaný text. Osvedčila sa nám technika SQ4R. Na základe „Scan“ časti, prezretia si textu, si žiak uvedomí aké má vlastnosti text, jeho rozsah, tému, náročnosť, isté prepojenia s inými textami, žáner, štruktúru textu. V žiadnom prípade netreba podceňovať prípravnú fázu a hlavne motiváciu. Niektorí žiaci pozitívne vnímajú, ak si môžu vybrať literárny zdroj z predloženej ponuky, prípadne text, ktorý ich zaujíma.

V prípravnej časti by práca s textom mala mať tri fázy. Prvá fáza, ktorej cieľom je podnecovanie záujmu o text, druhá fáza zameraná na identifikáciu témy a priebeh deja, a tretia, ktorá v sebe zahŕňa prácu s otázkami, ktoré budú viesť čitateľa počas čítania.

Pomocou tohto postupu sa nám naskytne stručný obraz o tom, čo bude cieľom edukácie, aký bude mať pre žiaka zmysel daný obsah, čo sa chce dozvedieť.

Navrhujeme napríklad prístup s obrázkami a analýzu titulky, na základe ktorej získa žiak predstavu o obsahu diela a môže sa rozpamätať na informácie, ktoré už ku danej téme má. Je to dôležité aj preto, aby bol schopný vytvoriť si vzťahy a pochopiť súvislosti medzi tým, čo už vie a tým, čo sa dočíta. Tým trénuje kritické myslenie, a to výrazne napomáha porozumeniu textu.

V rámci výmeny skúseností – BestPractice sme sa oboznámili s metódou Force fit.

Postup pri aplikácii metódy:

1. učiteľ oboznámi žiaka s úlohou, so zdrojmi informácií, ktoré môže využiť.
2. žiak sa snaží definovať problematiku otázkami.
3. učiteľ rozdelí triedu do skupín.
4. tvorba „provokačných slov“.
5. tímy navrhujú rôzne riešenia s využitím týchto slov.
6. diskusia tímov.
7. spoločné posúdenie riešení úloh.
8. prezentácia výsledkov.

Odporúčame vyššie uvedené prístupy implementovať do pedagogického procesu.

V závere chceme oceniť- podčiarknuť vysoko pozitívny vplyv zasadnutí pedagogických klubov na zvýšenie úrovne a rozšírenie kompetenčného profilu pedagogických zamestnancov našej školy.

Ďakujeme za túto možnosť.

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	Mgr. Ivan Palúch (zástup za Mgr. Mišíkovú – PN)
12. Dátum	01.02.2021
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	Ing. Mária Vítová, PhD., MBA
15. Dátum	02.02.2021
16. Podpis	